

УДК 631.12

Коренюк П.І.

доктор економічних наук, професор,
завідувачий кафедрою менеджменту організацій і адміністрування
Дніпровського державного технічного університету

ПРАВОВІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ В УКРАЇНІ

PROBLEMS AND PECULIARITIES OF THE FORMATION OF THE PRECIOUS METALS MARKET IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

Інтеграція національної економіки у світову є досить потужним процесом. Протягом останніх 20–30 років світовий ринок золота змінюється як структурно, так і функціонально. Золото є важливим стратегічним запасом будь-якої держави, і від його величини залежать її стабільність, стійкість на міжнародних валютних ринках, а також національна безпека загалом. В Україні досить успішно функціонують два ринки золота. Фактично вони у сукупності і формують єдиний вітчизняний ринок. Національне чинне законодавство щодо регулювання ринку дорогоцінних металів потребує певного вдосконалення щодо доведення його до аналогічного рівня розвинутих країн, але з урахуванням українських особливостей.

Ключові слова: правові, золото, метали, дорогоцінні, законодавство, ринок.

АННОТАЦИЯ

Интеграция национальной экономики в мировую является довольно мощным процессом. В течение последних 20–30 лет мировой рынок золота меняется как структурно, так и функционально. Золото является важным стратегическим запасом любого государства, и от его количества зависят его стабильность, устойчивость на международных валютных рынках, а также национальная безопасность в целом. В Украине довольно успешно функционируют два рынка золота. Фактически они в совокупности и формируют единый отечественный рынок. Национальное действующее законодательство по регулированию рынка драгоценных металлов требует некоторого усовершенствования по его доведению до аналогичного уровня развитых стран, но с учетом украинских особенностей.

Ключевые слова: правовые, золото, металлы, драгоценные, законодательство, рынок.

ANNOTATION

Integration of the national economy into the world is a rather powerful process. Over the past 20–30 years, the global gold market has changed both structurally and functionally. Gold is an important strategic reserve of any state, and its size depends on its stability and stability in the international currency markets and national security in general. Two gold markets function and quite successfully in Ukraine. In fact, they together form a single domestic market. The current national legislation on the regulation of the precious metals market requires some improvement in bringing it to a similar level of developed countries, but taking into account Ukrainian peculiarities.

Keywords: legal, gold, metals, precious, law, market.

Постановка проблеми. Інтеграція національної економіки у світову є досить потужним процесом. Зрештою, має місце послідовний рух з чітко вираженим вектором. У країнах з розвинутою ринковою економікою є вже давно сформовані потужні валютні ринки, зокрема ринки дорогоцінних металів. У нашій державі, про що буде сказано по тексту, ринок ще відносно молодий. За таких умов має бути побудована правова та нормативна система його регулю-

вання й ефективного функціонування в контексті вищевказаних інтеграційних процесів. Тим паче, мають бути певна відповідність і міжнародному праву щодо регулювання діяльності ринку дорогоцінних металів та відповідність світовим стандартам щодо якості дорогоцінних металів як товару. Вищевказане обумовлює актуальність вибраної теми авторських досліджень у форматі наукової статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою проблем формування ринку дорогоцінних металів в Україні та дослідженням їх особливостей займалися Д.В. Видолоб [7], О. В. Михайловський [10], Ю.М. Попівняк [11], К.М. Семенюк [12], С.В. Семенко [12] та інші вчені. Дослідженням правового поля щодо формування та ефективного функціонування ринку дорогоцінних металів займалися К.В. Єфремова [8], О.М. Маліченко [9]. Загалом законодавчі та нормативні засади функціонування цього ринку регулюються чинним законодавством [1–6] та іншими підзаконними та нормативними актами.

Мета статті полягає в дослідженні особливостей впливу законодавчих та нормативних чинників на формування ринку дорогоцінних металів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом останніх 20–30 років світовий ринок золота змінюється як структурно, так і функціонально. Традиційно Україна досить багато закупала золота для побутових і промислових цілей з Росії та країн Близького Сходу. Історично так склалося, що ринок банківських та дорогоцінних металів є наймолодшим сектором національного валютного ринку. Змінюються монетарні функції та властивості золота, а дорогоцінні метали втратили функції монетарних активів, тобто відбулась глобальна «демонетизація» золота. Але дорогоцінні метали набули іншої не менш важливої функції як засобу збереження ліквідності, ставши високоліквідними активами.

В Україні досить успішно функціонують два ринки золота та дорогоцінних металів. Фактично вони у сукупності і формують єдиний сукупний вітчизняний ринок. Та частина ринку золота, якісні показники якого не відповідають міжнародним стандартам, регулюється Мініс-

терством фінансів України і має на меті обслуговування потреб підприємницької діяльності в цьому металі. А інша, яка фактично є ринком золота, якісні показники якого відповідають міжнародним стандартам, регулюється Національним банком України [2].

Відбувається постійна робота над розробленням вітчизняної нормативно-правової бази щодо регулювання ринку дорогоцінних металів в Україні. Первинним досить важливим законодавчим актом щодо регулювання ринку дорогоцінних металів в Україні є Закон України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» від 18 листопада 1997 року [4].

Цей Закон визначає та регламентує порядок видобутку, виробництва та продажу видобутих та вироблених дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, функціонування Державного фонду, Державного сховища дорогоцінних металів та золотого запасу держави.

Золото є важливим стратегічним запасом будь-якої держави [5], і від його величини залежать її стабільність, стійкість на міжнародних валютних ринках, а також національна безпека загалом.

Так, у Постанові НБУ «Про затвердження Положення про здійснення операцій з банківськими металами та внесення змін до деяких нормативно-правових актів НБУ» від 6 серпня 2003 року виокремлюються такі види банківських металів, як золото в стандартних зливках; золото в мірних зливках і порошках; срібло, платина та паладій у мірних і стандартних зливках і порошках; золото, срібло, платина і паладій у монетах [1]. У цій же Постанові зазначається, що облік операцій з дорогоцінними металами має здійснюватись окремо за кожним з них.

Проте категорія «дорогоцінні метали» є ширшою за категорію «банківські метали», яка включає золото, срібло, платину і паладій. Як правило, лише уповноважені банки можуть здійснювати операції з дорогоцінними металами на внутрішньому та міжнародному валютних ринках.

Відповідно до чинного українського законодавства золото, срібло, платина та паладій доведені до найвищих проб згідно зі світовими стандартами як у зливках, так і у порошках. Вони мають відповідний сертифікат якості, а монети, вироблені з них, є банківськими металами.

Спектр операцій на міжнародному валютному ринку є дещо вужчим порівняно з внутрішнім ринком. Так, на міжнародному валютному ринку здійснюються відкриття металевих рахунків, операції з купівлі-продажу, розміщення залучених міжбанківських депозитів, міжбанківське кредитування, зберігання та перевезення. Додатково на внутрішньому міжбанківському ринку є можливість для уповноважених банків здійснити

операції щодо конвертації одного банківського металу в інший, надання кредитів юридичним і фізичним особам.

Вітчизняне чинне законодавство передбачає через відповідну Постанову НБУ [6] перетин кордону фізичною особою з наявними банківськими металами у вигляді злитків вагою 0,5 кг. Це переміщення злитків банківських металів має бути задеклароване із зазначенням повного обсягу цього металу. В разі відхилення в бік збільшення може бути отримана індивідуальна ліцензія НБУ на такий вивіз із зазначенням конкретних причин.

Доцільно відзначити значний вплив глобалізаційних процесів на зростання цін на золото, срібло та інші дорогоцінні метали.

Висновки. В Україні досить успішно функціонують два ринки золота. Фактично вони у сукупності і формують єдиний вітчизняний ринок. Та частина ринку золота, якість якого не відповідає міжнародним стандартам, регулюється Міністерством фінансів України і покликана обслуговувати потреби підприємницької діяльності в цьому металі. А інша фактично є ринком золота, яке відповідає міжнародним стандартам, та регулюється Національним банком України.

Золото є важливим стратегічним запасом будь-якої держави, і від його величини залежать її стабільність, стійкість на міжнародних валютних ринках, а також національна безпека загалом. Дорогоцінні метали набули нової важливої функції як засобу збереження ліквідності, ставши високоліквідними активами.

Національне чинне законодавство щодо регулювання ринку дорогоцінних металів потребує певного вдосконалення щодо доведення його до аналогічного рівня розвинутих країн, але з урахуванням українських особливостей. З часом цих особливостей має ставати все менше, а наше законодавство має бути зрозумілим і прозорим як для наших громадян, так і для потенційних закордонних покупців чи інвесторів. Потрібно також попрацювати над нормативною базою. Загалом ця тема потребує подальших наукових досліджень з метою розробки та ратифікації ефективного законодавства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними: Закон України від 18 листопада 1997 року № 637/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 9. С. 34.
2. Дьяконова І.І., Макаренко М.І., Журавка Ф.О. Міжнародні фінанси: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 548 с.
3. Про затвердження Положення про здійснення операцій з банківськими металами та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: Постанова Національного банку України від 6 серпня 2003 року № 325. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0749-03>.

4. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними: Закон України від 18 листопада 1997 року № 637/97-ВР зі змінами та доповненнями.
5. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України. 2012. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
6. Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України: Постанова Національного банку від 27 травня 2008 року № 148 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0520-08>.
7. Видолоб Д.В. Державна політика України у сфері ліцензування господарської діяльності з видобутку, переробки, виробництва дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та виробів з них і торгівлі ними як засіб державного регулювання. Держава і право. 2009. № 45. С. 326–333.
8. Єфремова К.В. Особливості правового регулювання господарської діяльності на ринку виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.04; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2009. 213 с.
9. Маліченко О.М. Особливості правового регулювання ліцензування господарської діяльності у сфері обігу дорогоцінного каміння. Держава і право. 2014. № 48. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/34652/14-Malichenko.pdf?sequence=1>.
10. Михайловський О.В. Трансформація функцій золота у сучасній міжнародній економіці. Актуальні проблеми економіки. 2011. № 12. С. 230–237.
11. Попівняк Ю.М. Проблеми функціонування ювелірної промисловості України у світовому контексті та шляхи її розв'язання. Актуальні проблеми економіки. 2013. № 9 (147). С. 62–69.
12. Семенко С.В., Семенюк К.М. особливості здійснення пробірного контролю за якістю ювелірних виробів з дорогоцінних металів в країнах Європейського Союзу. Наукові розвідки з державного та муніципального управління. 2014. № 1. С. 98–105.